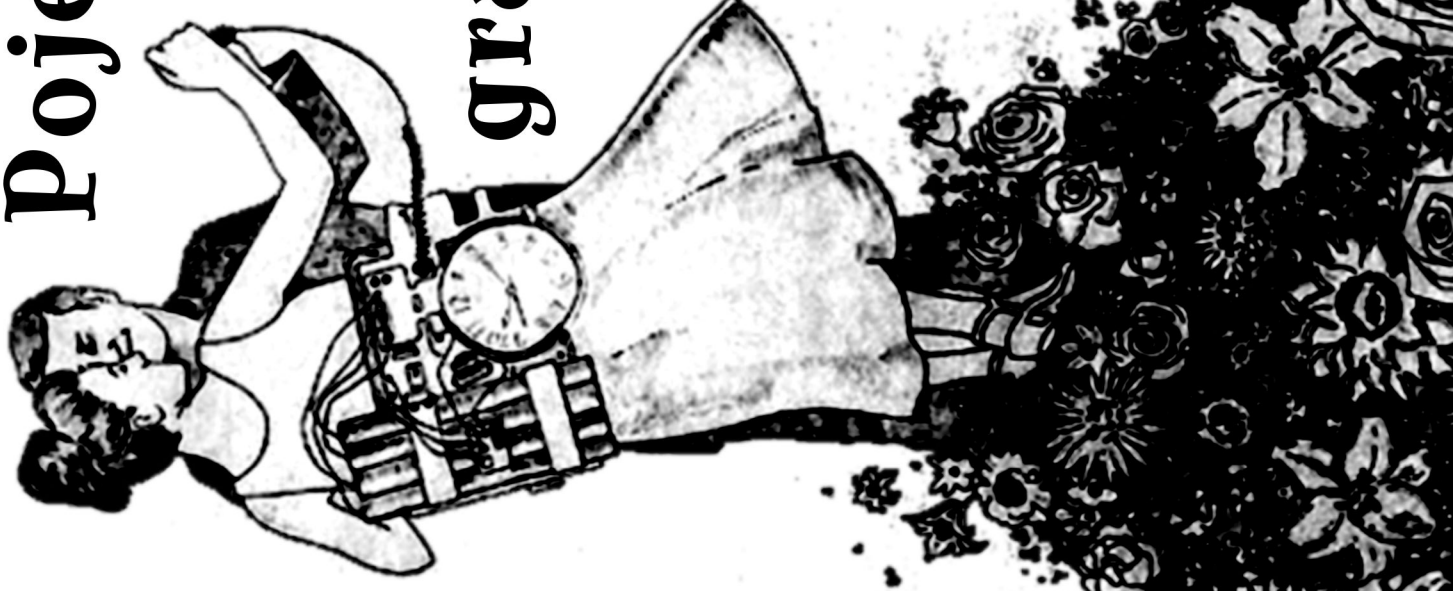

Pojedinci ili građani?

Prijete vam veliki radovi koji će utjecati na okoliš?

Nalazite se na nišanu inozemne vojne baze?

Zabrinuti ste za vaš život?

Razočarala su vas politička spletkarenja?

Umorila vas je pasivnost sindikata?

Ogorčeni ste prevarom demokracije?

Konačno je iz Francuske stigao lijek za vašu bolest!

GRAĐANIZAM

Svakodnevnim korištenjem vratit će vam povjerenje u politiku.

U Francuskoj su dugogodišnji eksperimenti dokazali

da ako ga pratite u stopu, i vaš će zastupnik dobro

razmisliti prije no što izda punomoć koju ste mu potpisali.

Osmujte i vi odmah vaš područni komitet,

organizirajte prosvjed, uključite se u povorke,

sudjelujte u blokadi cesta,

smislite tisuću miroljubivih i nenasilnih načina

za vršenje pritiska na vlast.

Postanite aktivisti!

Na taj ćete način spasiti demokraciju i kapitalizam će

postati, ako ne privlačan, barem podnošljiv.

STVARATI SUDJELOVANJE — KREIRATI ZAJEDNICU

GRAĐANIZAM

JER DRUGAČIJA DRŽAVA JE MOGUĆA!

A za najekstremnije: Radikalni građanizam!

Osmišljen posebno za osobe koje pate od revolucionarne svrbeži,

ova je linija u stanju zajamčiti ako su radnici

sposobni slobodno i bez posrednika okupiti se

da bi raspravljali o svojim istinskim problemima,

država nestaje.

UPOZORENJE: za pravilno korištenje proizvoda slijedite upute vašeg lidera.

Pojedinci bez svijeta, svatko je sam sa samim sobom. Naši nam kritičari, odmahujući glavom pred našim lošim rezultatima, zamjeraju našu nedovoljnu pokornost. No, na kraju krajeva, budimo iskreni, dosadi! Je li moguće da ne postoji jedan kutak pod suncem i za nas? Ako mnogi smatraju ekstremizam infantilnom bolešću, razlog leži u ovoj banalnosti: samo se u mladosti osjećamo sposobni odbiti svijet, ovaj svijet koji nam ne pripada. Kad je čovjek u punoj snazi, s čitavim životom ispred sebe, ne plaši se ničega, ni policijskih hapšenja, ni noći provedenih ispod zvijezda, a još manje odbijanja kompromisa. U ovom trajnom djetinjstvu sve izgleda moguće i nadohvat ruke. Zato mlad čovjek odbija baciti život u ralje računovođa preživljavanja. Strastveno voli, bijesno mrzi. I ako ta neukrotivost, to ponosno samoljublje vodi ka izgnanstvu sa samoćom, neka bude! Međutim, s godinama, nešto se umiješa, uplete. Energije se potroše, zalihe se smanjuju, municije ponestaje, i shvatimo da se gotovo goloruki moramo suočiti s preostalom budućnošću.

U međuvremenu društvena zima napreduje, pokrivajući krajolik mrazom. Na neki način moramo poboljšati situaciju. Nije baš ugodno živjeti kao izopćenik, možda se ponekad zagrije srce, ali ne i kosti. Mada je zajednica terapeutsko mjesto koje liječi i odstranjuje »devijaciju«, ipak nudi toplinu, jamči hranu i suhi krevet! I tako, malo pomalo, gotovo neprimjetnim koracima, približavamo se *polisu*. Dok prije ovaj svijet nije mogao računati na našu milost, dok smo prema njemu osjećali samo odbojnost, danas se može osloniti na naše povjerenje: kritičko se oko zatvorilo pred zanesenim pogledom, oštru riječ zamijenile su riječi ulaganja. Jednom kad se uđe u *polis* treba izgubiti neke stare navike i steći nove. Život u zajednici zahtjeva poštivanje satnice i pristojno ponašanje. Treba znati tolerirati ako želimo da nas toleriraju. Valja izbjegavati svako ponašanje koje bi moglo izazvati javno zgražanje i zatvarati oči spram tuđeg nepoželjnog držanja. »Iko čini uvijek je u pravu«, kaže jedna poznata uzrečica. To je kao da tvrdimo »tko govori uvijek je u pravu«. Ne cijeni se intrinzična kvaliteta pokreta i riječi, nego njihovo puklo postojanje. Premda je tišina zlatna kad se nema što reći: bolje šutjeti nego se upustiti u trajno i zaglušujuće naklapanje. Ako tako stvari stoje, zašto se uznemirujemo kad nemamo što činiti? Zašto se posvetiti

NASLOV IZVORNIKA:
Individue o cittadini?, »Machete«, br. 1, 1/2008, Italia

S TALIJANSKOG PREVELA:
ERIKA PREDEN

CRTEŽ NA NASLOVNICI:
Richard Olmsted,

I said kiss me, you're beautiful, these are truly the last days

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:
marco@theanarchistlibrary.org

Komiteti, Mreže, Pokreti i Grupe na kraju karavane anti-TGV Venaus-Rim, koje su se ovdje okupile, u dvorani Promoteke općine Rim, dana 14. srpnja 2006., zajedničkim dogovorom, odlučuju stvoriti NACIONALNU STALNU MREŽU I NACIONALNI PAKT SOLIDARNOSTI I UZAJAMNE POMOĆI da bi potvrdili što slijedi:

- Pravo na preventivnu informaciju i na aktivno sudjelovanje građana u svakoj intervenciji koja se želi realizirati na području u kojem žive, dijeleći opća dobra (voda, zrak, zemlja, energija);
- Korištenje sistema promidžbe i potrošnje koji valoriziraju teritorijalne resurse, minimiziraju utjecaj na okoliš i kretanje roba i osoba, i da nisu zasnovani na izrabljivanju, posebice Juga svijeta;
- Princip nacionalnog moratorija na realizaciju velikih javnih radova i na lokalizaciju energetske postrojenja (centrale na fosilna goriva, spalionice, termovalorizatori, gasifikatori, LNG terminali), u nedostatku nacionalnog energetske plana i da logika biznisa manjine ne bi potrošila resurse većine; [...]

Na ovim temeljima pokrećemo Nacionalnu Koordinaciju (s web stranicom i e-mailom), koju sačinjava po jedan predstavnik svake organizacije sudionice, te pozivamo sve druge Komitete, Mreže, Pokrete i Grupe da se pridruže ovom Nacionalnom Paktu Solidarnosti i Uzajamne Pomoći.

aktivizmu, tom prinudnom djelovanju, konstantnoj mobilizaciji, sveprisutnoj, koja, premda, ispunjava prazninu naše egzistencije, ne daje joj nikakav smisao koji bi bio naš, autonoman, koji bi nosio znak različitosti, iznimnosti koja je ishodite svake istinske akcije?

Činjenica je da se izvan filozofskih oblaka plašimo »stvaralacke ništavosti«, u kojoj ne vidimo priliku za postizanje našeg ispunjenja već samo uzrok pada u prazninu. Zato se bolje uzdati u *perpetuum mobile* urgencije stvari, gdje nema vremena razmišljati o ciljevima jer treba smisliti kako organizirati sredstva. Utopija je lijepa, ali *nije osobito praktična*.

Praksa

U Francuskoj se naziva *građanizam*, riječ koja označava pokret sastavljen od raznolikog arhipelaga udruga, sindikata, kolektiva, novina i političkih struja, čiji je cilj borba za ponovno uvođenje »prevarene demokracije«. Danas više nije nikakva tajna da se naš planet nalazi na izmaku, s društvene, političke, gospodarske i ekološke točke gledišta. Građanisti smatraju da uzrok ovog stanja leži u nepoštivanju »narodne volje« koja (jednom pala u ruke političara žednih moći, združenih s profiterima glavnih zarada) se osjeća neispunjenom, izmanipuliranom, izdanom.

Neprijatelji političara i profitera (ali ne i društveno sistema kojeg su odraz), građanisti su uvjereni da je demokracija — u svom najizvornijem, najrustičnijem obliku — zaista najbolji od mogućih svjetova i da je moguće *poboljšati i moralizirati* kapitalizam i državu, efikasno se suprotstavljajući njihovim najočitičijim štetnostima i zloupotrebama. No, pod slijedećim uvjetima: da se ova demokracija izrazi kroz preporođenu politiku, ali ne po uzoru Machiavellijeve Firence, nego Periklove Atene, to jest kroz već izravno sudjelovanje građana, koji osim što trebaju izabrati svoje zastupnike, moraju i konstantno djelovati kako bi vršili pritisak na njih, da bi *zaista* primijenili ono zbog čega su izabrani. Navedeni se pritisak može vršiti na raznorazne načine, uključujući i »građansku neposlušnost«, pri kojoj najprostiji konzervativci izlijevaju toliko žuči, a unutar pokreta izazivaju toliko divljenja.

Možemo reći da građanizam, na neki način, nastaje iz razočarenja. U svom reformističkom obliku, razočaranost zbog razdaljanja koja sve više razdvaja one koji su poslani u Dvore od onih koji su ostali na ulicama. Ima mnogo dobrih ljudi — oni koji vjeruju da vlast stvara i jamči slobodu, da se tržište mora temeljiti na etičkim principima ili da vojne operacije moraju poštovati deontološki kodeks — koji misle da ih više ne zastupa vodstvo, gluho na interese običnih ljudi, javno proglašeno privilegiranom kastom, zabrinuto da zadrži svoje fotelje. Ti dobri ljudi čvrsto vjeruju u državu, u neophodnost države, u korisnost države, u pravdu urođenu u državi, ali su privremeno razočarani zato što smatraju da je ne vode kompetentni, poštteni, korektni, pravedni političari. Iz čega proizlazi njihova razočaranost u profesionalne političare, stranke ili sindikata, premda i dalje traže nekoga tko bi bio na nivou njihovih zahtjeva.

Budući da se osjećaju zanemareni, misle da moraju sići na ulice da bi zaštitili svoja »prava«. Njihove borbe imaju uvijek točno određene ciljeve, ograničavaju se na oštro NE određenom državnim projektu koji dovodi u opasnost vlastito zdravlje, bez da osjete imalo potrebe za preispitivanjem društvene organizacije koja ga je proizvela. Radikalni trenuci, subverzivne tenzije, malo ih se ne tiču. Oni su poštteni građani, nisu »huligani« ili »terroristi«. Podrazumijeva se da, iako su spremni počinuti formalno »ilegalna« djela, kao što je blokada cesta, oni su zakleti neprijatelji nasilja. Koliko ne podnose pendrek policajca koji suzbija, toliko ne trpe sabotažu pobunjenika koji se oponira. Jedino nasilno djelo koje prihvaćaju je minimalno, nadzirano, integrirano, i koje ponekad realiziraju u svrhu privlačenja pažnje suprotne strane, odnosno autoriteta. Nasilna djela koja ponekad mogu biti i vrlo spektakularna, ali koja ne bi onemogućila počinitelju da se sutradan kandidira za predsjednika.

U svom nešto manje reformističkom obliku, građanizam je plod razočarenja u revoluciju čiji je povijesni plan doživio neuspjeh. Navedenom je planu bio cilj, u svojim osnovnim mada različitim pojavama, proleterska reaproprijacija kapitalističkih proizvodnih sredstava. S ove točke gledišta proletarijat se poimao kao autentičan stvaratelj društvenog bogatstva, u kojem je, međutim, uživala samo buržoazija: proletarijatu trud sijanja, bur-

ostati dosljedan svojim lažima — već pojedinac spram vlastitih težnji. Što znači ne živjeti onako kako bi željeli živjeti. Što znači ne tvrditi ono što bi željeli tvrditi, ne djelovati kako bi željeli djelovati, ne voljeti kako bi željeli voljeti. Što znači svakodneвно sklapati kompromise s tiraninom koji osuđuje na smrt naše snove. Ovdje se ne radi o pobjedi ili porazu (tipična opsesija mlitanta), radi se o življenju jednog jedinog života kojeg imamo na raspolaganju i o življenju *na vlastiti način*. Sitne geste i uobičajene riječi mogu držati povezane rijeke ljudi i krcate ulice: ali te geste, te riječi, da li se one mogu tražiti izvan nas samih, kako bi zadovoljili novi osjećaj pripadanja jednoj zajednici? Osim ako se ne želi dati pojedincu u ruke punomoć in bianco samo da bi mu kasnije rekli da se radi o toaletnom papiru.

realnosti je potrebno da bi se postigao zajednički dogovor, da bi se iznenada svi osjetili braćom?

I tako, nakon što smo toliko kritizirali uvjerenje da je moguće dostići znanost društvenih promjena, nakon što smo tvrdili da ne postoje zakoni koji prethode društvena zbivanja, nakon što smo opovrgnuli iluzije o objektivnom povijesnom mehanizmu, nakon što smo uklonili sve povodce koje priječe slobodnu volju, nakon što smo opjevali prekomjernost koja odbija svaki oblik računice, eto nas gdje ponovno uzimamo u ruke metar kojim ćemo mjeriti učinjene korake. Broje se sudionici inicijativa, kontrolira se postignuta medijska pokrivenost, neprestano se prave prognoze bilance. Očito je da strasti i nisu baš tako zločeste, da želje nisu bile baš toliko neobuzdane, a interesi ipak nisu bili toliko distantni.

Niti shvaćamo zašto bi direktna demokracija, iz medijacije između različitih snaga nastale tijekom ustaničke frakture (kao što je u povijesti i bila), morala postati ideal koji treba ostvariti sada i ovdje u suradnji s gradonačelnicima, pročelnicima i raznim politikantima na koje razočarani građani vrše pritisak. Direktna demokracija je jedna lažna dobra ideja. Dijeli sa svojim starijom sestrom, Demokracijom u širem smislu, fetišizam forme. Smatra da način organizacije zajedničke rasprave predhodi samoj raspravi i da je ta metoda valjana svagdje i uvijek, za svaku vrstu pitanja. Zastupati direktnu demokraciju, suprotstaviti je — kao »realnu« demokraciju — »lažnoj« predstavničkoj demokraciji, znači biti uvjeren da se naša autentična narav može na koncu očitovati ako se oslobodimo bremena prinuda. No, predviđet tog oslobođenja trebao bi biti takva transformacija nakon koje mi više ne bi bili isti, ili bolje rečeno, ne bi bili više ono što jesmo u ovoj civilizaciji zasnovanoj na vlasti i novcu. Ne možemo stići do nepoznatog poznatim putovima, kao što ne možemo dostići slobodu putem autoriteta. Na kraju, ako i prihvatimo mogućnost uvođenja stvarne direktne demokracije, opstao bi jedan prigovor: zašto bi se jedna manjina trebala prilagoditi htijenjima većine? Tko zna, možda je zaista istina da živimo u jednom neprekidnom i strašnom izvanrednom stanju. Međutim, ne radi se o stanju koje je uspostavila vlast spram svojih vlastitih pravila — pravo je čista laž koju je vladar izmislio, a on uopće nije obvezan

žaoziji plodovi berbe. Uz takvu pretpostavku društvena promjena se mogla zamišljati jedino kao puko eliminiranje uzurpatorske klase. Zato se povećanje proizvodnih snaga smatralo korakom naprijed na putu prema revoluciji, prateći taj realni pokret kroz koji je proletarijat poprimao oblik budućeg revolucionarnog subjekta koji bi ostvario komunizam ili anarhizam. Neuspjeh ove perspektive počeo se nazirati u prvoj polovici dvadesetog stoljeća, porazom revolucija u Rusiji, Njemačkoj i Španjolskoj. Posljednji izdisaj bio je francuski maj '68., koji je otvorio vrata još jednom desetljeću oštrih društvenih sukoba. Osamdesete su stale na kraj posljednjem jurišu na nebesa, označavajući nepopravljiv zalazak i nestanak ovog plana društvenog oslobođenja, istodobno s restrukturiranjem kapitala koji je uvođenjem automatizacije privedo kraju važnost tvornice i mitove vezane za nju. Siročađ proleterske revolucije pronašla je u građanizmu oblik protesta koji je u stanju utješiti njihovu žalost. Neke od ideja koje kruže pokretom, kao »raspodjela bogatstva«, dolaze izravno iz starog radničkog pokreta koji je namjeravao vlastoručno upravljati kapitalističkim svijetom. U sličnim konceptima možemo primijetiti jedan povratak, jedan kontinuitet, ali i preusmjerenje nekadašnjih ideala od strane građanizma. To je ono što nazivamo »umjetnost prilagođavanja ostataka«.

Govorili o prosvjetljenoj buržoaziji koja traži više transparentnosti u javnim poslovima ili o razočaranim proleterima koji žele ispuniti prazninu nastalu padom Berlinskog zida, ostaje činjenica da građanisti, pošto nisu u stanju imati jedinstveni nazor, imaju barem jedan zajednički nazor: *drugачija država je moguća*. Unutar ove široke nebuloze moguće je pronaći mnogo duša, ponekad i kontradiktornih, zato što građanizam izražava jedan integrirani oblik protesta koji se nada da će moći dovesti u ravnotežu disfunkcije ekonomskog sistema ili ispraviti zastranjenje putem boljeg sudjelovanja građana. Na taj način građanizam uspijeva biti transverzalan, držati na okupu protest i suradnju. Protest potiče suradnju, suradnja nagrađuje protest. Time objašnjavamo njegov uspjeh i sigurnu budućnost. On je jedina medijacija koja može dovesti do imedijatnih »pobjeda«, koliko god djelomičnih, kroz suradnju s institucijama.

Nešto se izgubilo

U Italiji se građanizam pojavio u Val Susi,¹ borbom protiv vikobrzinskih vlakova (TGV). Da budemo iskreni, u pijemontskoj dolini borba protiv TGV-a počela je deset godina prije, na potpuno drugačiji način, sabotažama protiv prvih gradilišta. Male akcije koje su dospjele u središte pažnje nakon hapšenja triju navodnih počinitelja, triju anarhista, kojima su navedena djela bila potpuno nepoznata, kao što se kasnije dokazalo. Dvoje njih, tijekom istrage, počinitelje je samoubojstvo. Građa koja se digla, u to doba, oko tih događaja, privukla je pažnju na državne projekte u Val Susi, generirajući pokret protesta koji je, mada izazivajući brojne simpatije, ostao u okvirima militantnog ambijenta. No, od studenog 2005., pravim početkom radova, taj je pokret uspio prijeći jarak, poprimajući masovni karakter. Događaji iz Val Suse izazvali su opće oduševljenje, koje je mnoge uvjerilo da je otkrivena čarobna formula koja se treba samo ponavljati u drugim kontekstima da bi se postigli isti rezultati. Od tada su se Italijom proširili komiteti, rasprave, narodne inicijative protiv »štetnosti«, koji ispunjavaju rokovnik pokreta. Ali, kakva to ideja stoji iza ovog prekomjernog aktivizma, koji se od srpnja 2006. preoblikovao u Pakt Solidarnosti i Uzajamne Pomoći? Osnovna ideja je stvaranje »no-ve« i »prave« demokracije, to jest ideja građanizma. Premda su ga mnogi predstavili kao slobodarski tekst, radi se o savršenom primjeru političkog dokumenta, proizašlog iz pera Pakta, kojeg karakterizira neodređenost subjekta koji sjedi na dvije stolice da bi se dopao svakom ukusu (dok nas veseli što su mnogi građani napustili stolicu institucija, kako bi trebali reagirati na buntovnike koji su iz solidarnosti sjeli na tu istu?). Postoje anarhisti koji se oduševljavaju čitajući: »NACIONALNI PAKT SOLIDARNOSTI I UZAJAMNE POMOĆI NIJE NIPOŠTO POKUŠAJ TIHE INFILTRACIJE U DVORSKU POLITIKU, NITI IMA NAMJERU BITI UGOŠĆEN U DVORIMA POLITIKE; NEMA PRIJATELJSKE VLADE U KOJU BI IMAO POVJERENJA; NEMA STRANAKA KOJIMA BI PREDAO PUNOMOĆ IN BIANCO I NEMA NIKAKVE NAMJERE KRETNUTI PUTEM KOJI BI GA PRETVORIO U STRANKU«, a da i ne primjećuju da se kroz ovo samo potvrđuje transverzalna i lobistička narav građanizma. Građanisti su uravnotežene osobe, ne žele postati

¹Dolinsko područje pokraj Torina.

Kratko rečeno, ono što pokondireni i žalosni anarhistički militanti već godinama nazivaju »javnom ne-državnom sferom«.

Nije koincidencija što je grčka riječ za skupštinu, *ecclesia*. Ako se najsavršenija organizacija univerzuma može zvati Bog, onda veza između politike i religije postaje očitiya. Nešto manje očitiya je privlačna snaga koju vrši na osobe naumljene promijeniti svijet od vrha do dna. Monstruoza aberacija koja tjera ljude da vjeruju kako je jezik rođen da bi pojednostavio i riješio njihove međusobne odnose, vodi ih na ova kolektivna sastajališta, gdje se raspravlja kako riješiti stvari iz života. Činjenica da te stvari ne doživljavaju svi prisutni na isti način, da rasprava ne može biti paritetna dok ne budu i sposobnosti sudionika (tko zna više i bolje govori dominira skupštinom), da zatim manjina nema razloga da prihvati odluke većine...sve se to primjećuje samo ako se ne posjećuje agoru. Čim zakročite, možda nagnani događajima, stare nejasnoće nestanu; čudo koje će se lakše desiti ako otkrijetete da posjedujete dobre »oratorske sposobnosti«. Ipak, ima onih koji i dalje smatraju odbojnim taj napor udruživanja pojedinaca u zajednicu, da ih se snabdije nečim što će dijeliti, da ih se učini jednakima. Zato što zrači licemjermem. Licemjermem koje je u prošlosti zanemarivalo robove koji su omogućavali starim Grcima da uzastopce o nečemu odlučuju, koje je uklonilo amorfan i anoniman puk, nedostojan biti dio naroda, danas namjerava zanemariti činjenicu da se ljudska bića mogu ujediniti pod uvjetom da se odreknu vlastitih svjetova — senzibilnih svjetova, bez supermarketa i autocesta, punih snova, misli, odnosa, riječi, ljubavi.

U političkim stavovima, kao i u religiji, prevladava ideja da jednakost proizlazi iz identiteta, iz zajedničke adhirencije jednoj predodžbi o svijetu. Svi smo jednaki zato što smo svi Božja djeca ili građani Društva. Međutim, nikad se ne procjenjuje i suprotna mogućnost, koja se ipak pojavljivala tijekom povijesti. Da opća harmonija Čovječanstva može nastati iz podjele pojedinaca sve do u beskonačnost. Svi smo jednaki ako smo svi isti, ili ako smo svi različiti. Na skupštini koja sve združuje priziva se razum — *Logos* — putem diskusije. Govoreći, rasudujući, argumentirajući, i problemi se tope kao snijeg na suncu, sukobi se izgledaju, postaju se dogovori. No, koliko je kompromisa, koliko umjerenosti, koliko

ljaju ga njegovi zastupnici, njegovi mučenici, njegovi heroji. Nije slučajnost što njegov mit oduvijek njeguju svakojaki autoriteti, ili što su ga slobodari (barem oni manje lobotomizirani) desetljećima odbacivali. Posljedica njegove bezbrižne egzaltacije u Val Susi bila je imedijatna pojava sindroma populizma. Ovaj pojam inače podrazumijeva svaku političku formulaciju zasnovanu na predodžbi da vrlina leži u narodu — smatran homogenim društvenim agregatom, isključivim nositeljem pozitivnih, specifičnih i trajnih vrijednosti — i u njegovim zajedničkim tradicijama (Val Susa kao zemlja partizana...). U narodu često prevladava ruralni element, zato što onaj tko je ostao u dodiru sa zemljom, s planinama, sumnjičavo i neprijateljski promatra osobe koje dolaze iz urbane sredine. Populizam je ekumenski, isključuje svaki klasni sukob pošto podrazumijeva narod kao homogeni masu. S povišene točke gledišta sklon je ideološkom širenju u periodima tranzicije i u trenucima jakih tenzija između metropole i provincije tijekom procesa industrijalizacije, pošto nude razlog kohezije, a istovremeno zovai združivanja. Populističke formule uskrсну pri svakoj brznoj mobilizaciji različitih društvenih sektora i pri intenzivnoj politizaciji izvan postojećih institucionalnih kanala. Apel na regenerativnu snagu mita — a mit naroda je istovremeno najfascinantniji i najmračniji, najnemotiviraniji i najfunkcionalniji u borbi za vlast — latentan je i u najraznovrsnijem i najsloženijem društvu, spreman da se materijalizira u trenucima krize.

Sve navedene karakteristike su prisutne u Val Susi, iskoristile su ih mnoge strane koje nisu mogle propustiti ovako zgodnu priliku za opću mobilizaciju s određenim potencijalima. I anarhisti su uvidjeli šansu, pouzdajući se u slobodarski populizam koji poznaje mnoge čuvene teoretičare i koji u narodnim sastancima pronalazi svoj najviši odraz. Počevši od Val Suse proširio se osjećaj da svaki pojedinac može imati nadzor nad odlukama koje odlučuju o sudbini našeg društva: dovoljno da zna raspravljati s drugima. Ta je uvjerenost dovela do ekshumiranja direktne demokracije, *politike* u helenističkom smislu, mita agore — građanskog prostora u kojem se građani mogu neformalno skupljati da bi raspravljali, razmjenjivali ideje i sklapali korisne odnose, prije narodne skupštine gdje bi zatim rješavali zajednička pitanja kako bi postigli dogovor u neposrednom obliku, licem u lice.

stranka, oni samo žele vršiti određeni pritisak na stranke. Dobro znaju da borba u političkoj areni ima i neugodne posljedice, a najbolji način da se izbjegne ta opasnost je poprimiti oblik grupe pritiska koja nema nikakve namjere neposredno vršiti vlast. Zato ne predaju »PUNOMOĆ IN BIANCO«, ne žele imati povlaštene sugovornike. Tko god da ih sluša složit će se. Iz tog razloga odmah nadodaju u Paktu: »MEĐUTIM, IZBJEGAVA POLITIKU I KONFRONTACIJU, ZNA PREPOZNAVATI TKO DJELUJE TRANSPARENTNO A TKO POKUŠAVA ZAUZDATI BORBE. MODEL KOJI PREDLAŽE JE ISTOVREMENO I JEDINI MODEL KOJI JE SPREMAN PRIHVATITI: AKTIVNO SUDJELOVANJE GRABANA«. Građanisti nipošto ne izbjegavaju politiku, ne gospodo, samo ne žele da ih više nitko ne zajebava: čisti računi... Daleko od podržavanja neodaziva, propovijedaju sudjelovanje. Stoga, nije slučajnost što se protest anti-TGV u Val Susi, očito još ukorijenjen u starom svijetu, mada je bio u stanju sukobiti se sa snagama reda ili devastirati novootvoreno gradilište Venaus (trenutak frakture koji je kasnije nestao iz priča *floualsusina*, koji će radije preporučavati prihvatljivije narodne rasprave), kasnije sveo na izbore, gdje je visoki postotak izašlih birača donio pobjedu ljevici koja je bila najprisutnija. Dakle, sukobi i barikade (za sada?) nisu raspirile pobunu protiv svih stranaka, naprotiv, nekima su donijeli uspjeh.

Dok je brojno prisustvo subverzivnih u Val Susi ipak pridonijelo anti-TGV pokretu i dodalo osobito živahan ton, borbe koje su se kasnije odvijale na drugim mjestima poprimitle su nježniju nijansu. Na primjer u Vicenzi, gdje je u tijeku borba protiv proširenja vojne američke baze Komiteti No dal Molin² javno kažu da traže: »POŠTIVANJE PROGRAMA UNIJE« i da se opiru »PROJEKTU KOJI S AMBIJENTALNE TOČKE GLEDIŠTA KRŠI DIREKTIVE VEĆ UVRŠTENE U NAŠE ZAKONODAVSTVO 2003/35/CE«, da bi »PROMICALI PROMJENE I AFIRMIRALI NOVI ALTERNATIVNI PROJEKT ZA ZAŠTITU OPĆIH VRIJEDNOSTI I DOBROBITI ZAJEDNICE«. Njihova narav potencijalnih rukovoditelja navela ih je čak da im pokrovitelj inicijativa postane »AltroComune«. ³ Uz takve premise ne iznenaduje nas što su ovi Komiteti, samoproglašeni jedinim legitimnim predstavnicima borbe pro-

² Komitet protiv proširenja američke vojne baze, nazvana »dal Molin«

³ *altro comune* = druga općina; alternativni organizam koji zastupa samoupravljanje

ativ američke vojne baze, anatemizirali počinitelje sabotaža protiv baze (travnja 2007.). Distancirati se od događaja, njima nije bilo dovoljno. Niti nas iznenaduje što na svoja kampiranja, koja naplaćuju, pozivaju pse i mačke, s institucionalnim pedigreom, zamoljene da laju i mjauču u ime demokracije. A ne možemo se ni zgražati što tijekom periodičnih prosvjednih povorke, koje definiraju Vicensom (kao npr. 15.12.2007.), igraju ulogu vatrogasaca javno sprečavajući prosvjednike naumljene sabotirati predviđenu šetnju. Zapanjujuća je možda činjenica da nakon što su podržali komitete No dal Molin (s autorskim pravom na logotip!), promicali njihove inicijative, solidarizirali, širili njihove riječi — budući da su očigledno izgubili povjerenje u samostalnu intervenciju, u borbi protiv američke vojne baze, a ne u borbi koja pripada navedenim komitetima, jer su oni samo reformistički odraz te borbe — da su se ponadali u naglu »promjenu«, radikalnu u odnosu na njihove ciljeve (među kojima se nalazi i moratorij, čiji je princip valorizirao upravo pokret Pakta Solidarnost i Uzajamne Pomoći, a dio navodimo na kraju teksta).

Zabluda

Kao što je već rečeno, građanizam se predstavlja kao *politička* reakcija baze na takozvanu »predstavničku krizu«. Reakcija koja namjerava prevladati i liječiti krizu kroz nove oblike zastupništva. S ove točke gledišta, postavlja se kao prirodni nasljednik stranaka i sindikata u preradi najradikalnijih i subverzivnih tenzija. No, bez obzira, ipak konteksti u kojima se pojavljuje sadrže veoma zanimljive elemente, zato što potencijalno nose povoljne perspektive. Liječnik građanin je u biti uvijek prisutan gdje politički bolesnik izdiše. Njegovo samo prisustvo pouzdani je znak dobre prilike za akciju. To jest, dok je on zaokupljen pripisivanjem lijekova za spašavanje umirućeg, ne bi li mogli iskoristiti metež za izvedbu jedne zdrave eutanazije? Zato shvaćamo zašto su se mnogi subverzivni odlučili na intervenciju u ovakvim situacijama, s namjerom da iskoriste šansu, da radikaliziraju ciljeve građanista, da ih prevladaju i postave naspram vlastitih kontradikcija. Ali, na koji način?

Radi se o pitanju koje je možda podcijenjeno. Slična hipoteza je samo propozicija stare teorije »prepreka na putu«. Pokret, mada utemeljen na reformističkoj osnovi, može uvijek iskočiti iz tračnica i promijeniti smjer. Na koncu, u više navrata se ukazivalo na banalnost kao vizit karticu revolucija tijekom povijesti. Istina, nesumnjivo, ali...nije dovoljan razlog da bi počeli podržavati banalnost. Što se pak tiče prepreka na putu, povijesno iskustvo nam kaže da su na njih često naišli upravo subverzivni, kao posljedica posjećivanja reformističkih pokreta u svrhu radikalizacije, da bi na kraju oni sami promijenili smjer. Neizbježna posljedica prilagođavanja događajima, umjesto da ih pokušamo forsirati podržavajući vlastite ideje (riskirajući da ostanemo na ivicama »mase«). Nažalost, nikad kao danas ovaj aspekt nije bio toliko očit. Nakon što je insurekcija pojedinca stavljena sa strane, danas se podržava direktna demokracija naroda, učestvuju se u političkim manifestacijama, više ili manje oceanskim, dok se prije pozivalo na dezertiranje, na inicijativama se ugošćuju akademski profesionalci separiranog znanja, nekada mrski. Nama više ponosa na osobnu kvalitativnu različitost, njeno mjesto je zauzeo kvantitativni identitet. Ne upućuju se više radikalne kritike u namjeri da se izazove konflikt, naprotiv, ušutkuju se psovke da bi se postigla sloga.

U Val Susi, napokon, nakon nebrojenih godina, nisu subverzivni pratili borbe »običnih ljudi«, već su se obični ljudi udružili sa subverzivnima u borbe. Prisutnost »masa« mora da je malo udarila u glavu, nakon što su godinama ponavljali da u svakoj situaciji borbe treba uočiti kritički aspekt u svrhu osnaživanja, u slučaju Val Suse to se nije desilo, dozvoljavajući da se vrate u optičaj, samo da navedemo nekoliko primjera, dva konceptualna leša kao što su »narod« ili »direktna demokracija«, u svojim raznim ideološkim deklinacijama.

Ali, što je *narod*? Skup subjekata koje obilježava volja za životom pod istim pravnim poretkom. Geografski element je nedovoljan da bi obuhvatio pojam naroda, koji potrebuje *sporazum na isto pravo i zajedničke interese*. Narod je politički i povijesni identitet, koji ima pristup pripovijedanju i sjećanju, ima pravo na komemoracije, na prosvjede i na mramorne spomenike. Narod je vidljiv i izreciv, strukturiran u svojim organizacijama, predstav-